

ФОНД
НАУЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

25 години

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО АГРОБИЗНЕС И РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ
Юбилейна международна научна конференция БЪЛГАРИЯ НА РЕГИОНИТЕ

Перспективи за устойчиво регионално развитие

27-28 октомври 2017 г., Пловдив, България

25 years

UNIVERSITY OF AGRIBUSINESS AND RURAL DEVELOPMENT
Jubilee International Scientific Conference BULGARIA OF REGIONS

Sustainable Regional Development Perspectives

27-28 October 2017, Plovdiv, Bulgaria

<http://regions.uard.bg>

Cohesion Policy and Competitiveness of Regions

Керанка Недева

University of agribusiness and rural development - Plovdiv, Bulgaria

Abstract: Bulgaria is at a stage where it is of particular importance to form and implement coherent regional development policies. The main challenge is to find a balance between the priorities of municipalities, areas and economic regions and their most important problem solving, respecting and observing the basic principles of the European regional policy. Through targeted funding, regional policy aims to regulate the region's development process, limit and overcome territorial imbalances, and at the same time is a key development priority and a decisive factor in assisting local self-government and regional competitiveness. The aim of the article is to give a brief overview of the state and prospects for the development of the regions to overcome the negative trends.

Keywords: regional policy, regional development, region, competitiveness.

Политика на сближаване и конкурентоспособност на регионите

Керанка Недева

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Пловдив

Резюме: България се намира в етап, в който е от особена важност формирането и изпълнението на последователни политики за регионално развитие. Главното предизвикателство се изразява в това да бъде намерен баланс между приоритетите на общини, области и икономически региони и най-важните за тях проблеми за решаване, като се съблюдават и спазват основните принципи на Европейската регионална политика. Чрез целевото финансиране регионалната политика цели да регулира процеса на развитие на регионите, да ограничи и преодолее териториалните неравновесия и в същото време се налага като основен приоритет в развитието и решаващ фактор за подпомагане на местното самоуправление и конкурентоспособността на региона. Целта на статията е да направи кратък преглед на състоянието и перспективите за развитие на регионите за преодоляване на негативните тенденции.

Ключови думи: регионална политика, регионално развитие, регион, конкурентоспособност.

Въведение

Регионалното развитие на всяка страна се отличава със своята неповторимост и уникалност. Различията в природните условия, историческото развитие и културните традиции в отделните части на Европа са довели до обособяването на региони с неравномерност и специфика в социалното и икономическото им развитие. С времето този проблем все повече се изостря и довежда до необходимостта от избирателна държавна намеса за преодоляването на появилите се неравновесия. Още преди създаването на Европейската икономическа общност (ЕИО) се търсят пътища и начини за смекчаване и решаване на регионалните проблеми като високото равнище на безработицата, липсата на добра инфраструктура и сравнително ниския жизнен стандарт на населението в тях. Пътят за решаването им е дълъг, сложен и противоречив и затова едва от началото на 70-те години започват да се очертават контурите на една изразена регионална политика на Европейската общност, придружена със съответните финансови механизми.

Инструменти и ефекти на регионалната политика

Регионалната политика на практика започва да се провежда след първото разширяване на Европейската общност (ЕО) през 1973 г., когато е създаден и Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР). Финансирането е насочено към създаване на условия за ускорено и конкурентоспособно развитие, поддържане на икономически растеж и разкриване на работни места.

Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР) инвестира в сектори, насърчаващи растежа, за да се насърчава конкурентоспособността и да се създават работни места във всички региони и градове в ЕС. Действията по ЕФРР са в отговор на икономически, екологични и социални предизвикателства, като се обръща специално внимание на устойчивото градско развитие. Очаква се над 50% от инвестициите по ЕФРР между 2014 и 2020 г. да бъдат в градските райони. Този фонд отделя особено внимание на специфични териториални особености, области с по-неблагоприятно географско разположение (отдалечени, планински или слабо населени райони).

Европейският социален фонд (ЕСФ), създаден през 1958 г., е най-старият структурен фонд. Той има за цел да помага на търсещите работа, като им осигурява достъп до подходящо обучение, подобряващо възможностите им да си намерят работа, както и да помага на работещите да се преквалифицират, да придобиват нови умения и да се адаптират към променящи се професионални обстоятелства. Всяка година около 15 милиона души участват в хиляди проекти, съфинансирани по линия на ЕСФ в целия ЕС. ЕСФ също така инвестира в проекти за борба с дискриминацията във всички нейни форми, за подпомагане на интеграцията на маргинализираните общности в обществото, в ефикасността на публичните администрации и публичните услуги, за да се гарантира, че съответните институции изпълняват добре политиките си в областта на образованието, заетостта, социалната политика и други.

Кохезионният фонд е създаден през 1994 г. и инвестира в транспортните мрежи и околната среда в държавите от ЕС, чийто БВП е по-нисък от 90% от средното за ЕС-28. Чрез фонда активно се насърчава екологосъобразният икономически растеж и се намаляват икономическите и социалните различия чрез подобряване на регионалната свързаност и достъпността.

Регионалната политика е „политика на сближаване“, тъй като общата ѝ цел е засилване на „икономическото, социално и териториално сближаване“ в регионите, отговарящи на условията за подпомагане. На практика това означава:

- икономическо и социално сближаване: засилване на конкурентоспособността и екологосъобразния икономически растеж на регионалните икономики и осигуряване на по-добри услуги, повече възможности за работа, създаване на среда, която щади психофизиологичното състояние на работника и допринася за неговата увереност, позитивност и всеотдайност на работното място [2] и по-добър живот на хората.

- териториално сближаване: свързване на регионите, за да могат те да извлекат максимална полза от своите силни страни и да си сътрудничат по новаторски начини за преодоляване на общи предизвикателства.

Регионалната политика е една от най-динамичните и най-чувствителните сфери на държавното управление. Въпреки общото желание за по-бързо преодоляване на различията в качеството на живота на хората в административно-териториалните и териториалните единици на страната, анализите установяват, че те се задълбочават и изострят. Този процес се съпровожда с непрекъснато увеличаване на разходите на финансови ресурси, разширяват се формите на съпътстващо финансово подпомагане, увеличава се контролът върху усвояването на ресурсите и използваните управленски

практики, но положителни резултати се постигат за твърде продължителен период от време - обикновено за едно или две поколения. Ето защо регионалната политика е сложен процес, с поливалентно и функционално съдържание, който се реализира при дефицит от време и в уникална среда.

Главната цел на тази политика е да се използват далновидно и ефективно предимствата и ресурсите на територията, както и възможностите на човешките ресурси, за да се повишава качеството на живота им. От такава позиция прилагането на универсални модели за регионално развитие е изключително сложна и трудна задача.

Държавната политика за регионално развитие е необходимо да създава условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините в България. Насочена е към намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в степента на развитие и подпомагане процеса на икономическо, социално и териториално сближаване в рамките на ЕС. В съответствие с приемането на закона за регионалното развитие (през 2004 г.), в България са приети 264 плана за развитие на общините, 28 стратегии за развитие на областите и 6 плана за развитие на статистическите райони. Паралелно са разработени и приети Национална стратегия за регионално развитие, Национален план за развитие и други планови програмни документи. Една от главните задачи на тази значителна по своите мащаби дейност е по-ефективното усвояване на финансовите ресурси от програми на ЕС, а след редовното ни членство и ресурсите от Структурните и Кохезионния фонд. Всъщност с това допълнително финансово подпомагане от ЕС се реализира общата регионална политика - на преразпределение на ресурсите по райони и страни (постигане устойчивост на процеса регионално развитие) и изравняване на развитието чрез целево финансиране (постигане на устойчиво и балансирано развитие) на страните-членки.

За 10 години БВП на България е нараснал от 56 на над 88 млрд лв. В България БВП на глава от населението е 41% от средния за ЕС при влизането в съюза през 2007 г., достигайки до 46% за 2011 г. и 47% през 2015 г. В същото време в Румъния през 2015 г. БВП е 57%, покачване от отчетените 43% през 2007 г., 49% за 2011 г. показват данните на „Евростат“. Този индикатор илюстрира и необходимостта от възникването и прилагането на един от основните принципи на ЕС - принципа на солидарност. Независимо от положителната тенденция на България остава единствената страна с БВП под средния за Европейската общност, което предполага бъдещи сериозни и отговорни действия в тази посока.

Конкурентноспособност и развитие на регионите

Регионалната конкурентноспособност отразява способността на даден регион да предложи привлекателна и устойчива среда за предприятията и местните жители и това е основната роля на политиките за местно развитие - да се изгради икономическия капацитет на даден район, за да се подобри неговото икономическо бъдеще и качеството на живот за всички. То е процес, чрез който партньорите от обществения, частния и неправителствения сектор работят колективно за създаване на по-добри условия за икономически растеж и създаване на работни места. Всяка общност се отличава със специфични местни условия, които засилват или намаляват потенциала за местно

икономическо развитие и именно тези условия определят относителните предимства на общината по отношение на способността му да привлича, създава и задържа инвестиции. Икономическите, социалните и материалните характеристики на общината насочват разработването и подходите към изпълнението на стратегията за местно икономическо развитие.

Добрата практика доказва, че за да изгради силна местна икономика, всяка общност трябва да изясни характера и структурата на местната икономика в процес на сътрудничество и да извърши анализ и оценят местните силни страни и слабости, възможности и заплахи. Да се открие потенциала на региона и най-важните въпроси и възможности за развитие на местната икономика. От своя страна местното самоуправление разполага с възможности за използване на ефективни инструменти и модели за управление за създаването на ефективни политики за местно развитие. Постигането на оптимално и балансирано развитие между регионалната политика и местно самоуправление е една от най-важните стъпки за качествена промяна на живота на хората.

Докладът на Световния икономически форум (СИФ) – The Global Competitiveness Report, е най-представителното проучване за конкурентоспособността на националните икономики. То започва да се публикува преди повече от 30 години и в момента обхваща над 140 страни. Проучването се е утвърдило като важен източник на знания за икономическото и социалното развитие на държавите в света, за перспективите и възможностите за чуждестранните инвеститори. Дефиницията, която използва екипът на СИФ, е: „конкурентоспособността е съвкупност от институции, политики и фактори, които определят нивото на производителност в дадена страна“.

Равнището на производителност на свой ред влияе върху потенциала за постигане на просперитет и високо ниво на доходите. Детерминантите на конкурентоспособността са многобройни и комплексни. Глобалният индекс за конкурентоспособност се базира на множество фактори, като се отдава различно тегло на различните компоненти, всеки от които отразява отделен аспект от сложната концепция за конкурентоспособността. Инструментът е създаден и за да се помогне на регионите да открият своите слабости и инвестиционни приоритети, когато изготвят стратегиите си за развитие.

Както за Общността така и за България продължава да се наблюдава полицентричен модел със силни столични и метрополни райони като основни двигатели на конкурентоспособността. Разпространението на ефектите са наблюдава в по-голямата част на северозападна Европа и по-малко забележимо в источните и южни райони на ЕС.

В България разликата между столицата и останалите региони е особено изразена. Подобни големи различия са повод за притеснение, тъй като водят до голямо напрежение върху столичния регион, докато някои от ресурсите на останалите региони остават недооползотворени.

Българският Северозападен регион е един от десетте най-ниско конкурентни региона в Европейския съюз. Заедно с два гръцки региона (Пелопонисос и Стереа Елада) си поделят 258-то място от 262. [4] На най-високо място между българските райони се класира Югозападният, който заема 207-а позиция.

Лондон и зоните около английската столица заемат първото място в топ 10 на класацията, а второто място си поделят регионът на графствата Бъркшър, Бъкингамшър и Оксфордшър и досегашният лидер – холандската провинция Утрехт.

Заклучение

Регионалната политика, представляваща малко над една трета от бюджета на Съюза, е основната инвестиционна политика на ЕС за регионално и градско развитие и растеж. През годините по нея са съфинансирани множество проекти във всяка една от държавите от ЕС, от полза както за гражданите, така и за предприятията. Чрез проектите, подпомогнати от регионалната политика, са създадени милиони нови работни места, построени са хиляди километри стратегически транспортни, енергийни и широколентови връзки, направени са инвестиции в научни изследвания и иновации, малки предприятия и предприемачи и т.н.

В България обаче резултатите от прилагането на политиката не са достатъчно осезаеми. За да се осъществи полицентричното развитие, залегнало в Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025, което създава необходимите условия и очаквания за намаляване на съществуващите регионални диспропорции и осигуряване на равни възможности за балансирано икономическо, социално и териториално развитие и за по-пълно използване на местния потенциал, е необходима по-активна, целенасочена и последователна политика на всички нива на управление и цялото общество.

За да се намалят негативните процеси и по-пълноценното използване на потенциала на районите, е необходим акцент върху развитието на Интегрираните териториални инвестиции (ИТИ), чиято цел е подпомогане постигането на комплексен положителен ефект в развитието на съответната територия, смекчаване на регионалните различия и по-ефективното усвояване на средствата от различните програми и инструменти за осъществяване на европейската регионална политика чрез прилагането на интегриран подход в планирането и управлението на територията. Важно условие е да бъде запазен и прилаган подхода „отдолу-нагоре“, така че местните общности да формулират, избират и одобряват приоритети и стратегия за интегрирано развитие на територията и общностите.

Използвана литература

1. Андонова, В., М. Кръстева и др. (2016). Национален доклад на GEM за предприемачеството в България: Отправна точка на българската предприемаческа екосистема 2015/16, Сдружение „Глобален предприемачески мониторинг“, София.

2. Давчев, А. (2017). Създаването на комфорт на работното място като конкурентно предимство на бизнес организацията на пазара на труда. Списание за наука „Ново знание“ 6-2 (2017), ISSN 2367-4598 (Online), стр. 15-19.

3. Прохаски, Г., А. Дамянова и др. (2011). Членството в ЕС и конкурентоспособността на българската икономика, Център за икономическо развитие, София.

4. Annoni, P., L. Dijkstra, N. Gargano. (2017). The EU Regional Competitiveness Index (RCI), EC,
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/201701_regional_competitiveness2016.pdf
5. http://ec.europa.eu/regional_policy/mapapps/regional_comp/rci_2016.html
6. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag48/mag48_en.pdf